

Erzurum İli İspir İlçesinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması ve Bölge Halkının Bu Konudaki Duyarlılığı

Elif AKPINAR KÜLEKÇİ¹

ÖZET: Turizme alternatif olarak gelişen ve yayla turizmi, doğa yürüyüşü, foto safari, kamp karavan turizmi, tarım turizmi, festival turizmi, tarihsel alan turizmi, olta balıkçılığı, mağara turizmi gibi başlıklar altında çeşitlenen doğa temelli bir turizm çeşidi olan ekoturizm, turizmin yükselen bir değeridir. Çalışma alanı olarak seçilen ve Çoruh Havzası içerisinde yer alan İspir dağ, orman, yayla, mezra göl gibi doğal varlıkları, ilginç jeolojik oluşumları ve kanyonları ile ilgi çekmektedir. Ayrıca flora ve fauna zenginliği; özellikle binlerce endemik bitki ve hayvan türleri, orman altı bitkisi, 600 ile 3900 m arasında değişen ekstrem yükseklik farklılıkları, derin vadi sistemleri, kayalık yamaçları, tabiat parkları, yaban hayatı koruma alanları yörenin önemli turizm çekicilikleridir. Bu kapsamda çalışmanın ana materyalini ilçedeki yerel halkla yapılan anket çalışması oluşturmaktadır. Ankete katılanlara, demografik özellikleri, yöredeki potansiyel ekoturizmin gelişimine karşı tutumları, yöredeki turizmin çeşitlerinin yapılabilirliği, ekoturizme yönelik ne tür aktivitelerin gerçekleştirilebileceği, halkın bakış açısı, katkı düzeyi ve bu katkıyı ne sıklıkla, ne şekilde ve hangi amaçlarla yapabileceği gibi sorular yöneltilmiştir. Yapılan bu çalışma ile İspir yöresinin mevcut ekoturizm potansiyelini belirlemek, ve yöredeki kırsal turizmin gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duyarlılık, ekoturizm, Erzurum, İspir

A Demand Research of Eco-Tourism and Susceptibility of Locals: Case Study of Erzurum Province, İspir District

ABSTRACT: Eco-tourism is nature based, raising type of tourism which varies as upland tourism, nature trekking, photo-safari, camping and caravan tourism, festival tourism, history tourism, line fishing and cave tourism as an alternative of tourism. İspir is the selected region as the work field and it is located in Çoruh catchment basin of which attracts with mountains, forests, uplands, arable fields, lakes, unique geologic creations and canyons. Moreover, rich fauna and flora, in particularly, thousands of endemic plants and animal species, forest plants, extreme altitude difference between 600-3900 m, deep walleys, rock slopes, natural parks and protected wild areas are important touristic attractions of the region. Questionnaires are the main material of the scope and they will be conducted throughout the locals of the region. Respondents will meet the questions about the potential of the eco-tourism, attitude to development of eco tourism in the region, feasibility of eco tourism, possible activities in eco tourism and their contributions. Determination of current eco tourism potential and contribution to the development of rural tourism in İspir region were aimed in this study.

Keywords: Sensitivity, ecotourism, Erzurum, İspir

¹ Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı, Erzurum, Türkiye
Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Elif AKPINAR KÜLEKÇİ, elif25akpinar@hotmail.com

GİRİŞ

Turizm olgusu, bugün dünyada genellikle geniş kitlelerin katılımı ile ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan büyük önem taşıyan bir sektör haline gelmiştir. Gerek küresel ekonomi açısından sunduğu fırsatlar, gerekse toplumlar üzerindeki sosyo-kültürel etkileri nedeniyle turizm, önemli araştırmalara konu olmaktadır.

Turizm, dinlenme, boş zaman geçirme ve seyahat kavramlarıyla tanımlanmaktadır. WTO (Dünya Turizm Örgütü) “turizmi” insanların yaşadıkları çevrenin dışındaki bir yerde yirmi dört saatten az veya bir yıldan fazla kalmamak şartıyla eğlence, iş, sağlık, boş zaman ve spor gibi çeşitli amaçlarla gerçekleştirdiği faaliyetler” olarak tanımlamaktadır (Anonim 2011a).

1980 yılında Aiest (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği) tarafından ise turizm: “insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları veya rutin ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında seyahatleri ve buralardaki turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek geçici süreli konaklamalardan doğan olaylar ve ilişkiler bütünü” olarak tanımlanmıştır (Şerefoğlu, 2009).

1963 tarihli Birleşmiş Milletlerin turizm tanımı ise şu şekildedir (Tolungüç, 1999): 24 saatten az olmamak, sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşulu ile, bireyin yolculuk ve/veya konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür.

Turizmle ilgili olarak yapılan tanımlardan görüldüğü üzere, turizmde en önemli noktalardan birisi, turizmin çeşitli insan ihtiyaçlarını karşılama fonksiyonudur. Turizme konu olan insan ihtiyaçları arasında eğlenme, dinlenme ve sosyalleşme gibi benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla bir araya gelme, farklılaşma, kentsel hayatın bunaltıcı ortamından uzaklaşma gibi ihtiyaçlar sıralanabilir (Aktaş, 2002). Bu ihtiyaçların karşılanmasında, kitle turizmi ve alternatif turizm kapsamında sunulan olanakların önemi oldukça fazladır.

Son yıllarda turistlerin beklentileri ve turizm hareketleri, deniz-güneş-kum üçgeninin egemen olduğu alışılmış turizm merkezlerinden uzak,

doğal alanlara yönelmekte ve ekoturizm hızla yaygınlaşmaktadır. Nitekim araştırmalar, insanları seyahat ve ziyaret amacıyla motive eden en önemli faktörlerin orman, manzaranın kalitesi, konaklama ve gıda fiyatları olduğunu göstermektedir (Kubas ve ark., 2006). Dünyanın her yerinde yeni turistler doğal ortamlarda yaban hayatı ile iç içe olmak istemektedir. Günümüzde turistlerin giderek belirginleşen istekleri “doğa ile iç içe abartılı olmayan tesislerde iyi bir oda, iyi hizmet ve bütün bunların başında bozulmamış ve temiz bir çevrede aktif bir tatil” olarak özetlenmektedir (Akpınar, 2002). Ekoturizm, doğayı ve kültürel kaynakları anlayarak korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaret olarak tanımlanabilmektedir (Kurdoğlu, 2001). Ekoturizm doğal ekosistemleri korumakta, yerel topluluklara ekonomik yarar sağlamakta, yerel halka doğa temelli tecrübe kazandırmakta ve yerel kültürlerin tanıtımını sağlamaktadır.

Ekoturizm turizmi yıl içine yaymak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmak, tahribatı düzeltmeye değil, önlemeye yönelik planlamayı ve uzun vadeli ekonomik çıkarı gözetmektedir (Öztunalı ve Kayır, 1998). Günümüzde ekoturizm, yayla turizmi, kuş gözlemleme, foto safari, akarsu sporları, çiftlik turizmi, botanik turizmi (bitki inceleme), kültürel turizm, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü, sportif olta balıkçılığı gibi başlıklar altında toplanmaktadır.

Ekoturizm küçük gruplar halinde seyahat eden, doğaya karşı duyarlı turistlerin, ailelerinin işlettiği küçük tesislerde konaklamasıyla geleneksel mimari ve yerel kaynakların kullanımını hedef almaktadır. Çevre koruyucu alternatif bir yaklaşım olarak ekoturizm, turizm gelirlerinin ve pazarının özellikle dağlık ormanlık bölge ve vadilerdeki köylere yayılmasında önemli rol oynamaktadır. Ekoturizm kırsal bölgelerde gelirin tabana yayılmasını artırmakta ve bu bölgelere ekonomik katkı sağlamaktadır (Tokalau, 2005). Doğa temelli turizm olan ekoturizm, kitle turizminin aksine bireysel,

küçük gruplar, coğrafi olarak dağınık servis ve hizmetlerle bölgesel gelişmeye hizmet etmektedir. Aşırı işsizlik bulunan kırsal bölgelere ilave istihdam sağlamak ve sonuçta bölgesel nüfusun korunmasında önemli rol oynamaktadır (Rinne and Saastamoinen, 2005).

Ekoturizm, amacına uygun gerçekleştirildiğinde hassas ekosistemlerin korunması ve bir bölgenin çevresiyle birlikte nüfusunun sosyo-ekonomik gelişimini sağlamaktadır. Çevreyi koruyan, yerel halkın refahını gözeten ve doğal alanlara karşı duyarlı “ekoturizm” turizmin diğer türlerinden daha hızlı büyümekte ve katılanların harcamalarını yerel ekonomilere kazandırdığı bilinmektedir. Önemli ekoturizm potansiyeli olan dağlık ormanlık bölgelerde ve vadilerdeki köylerde yaşayan halkın yoksulluğu göz önüne alındığında ekoturizmin sosyal sınıflar arasındaki dengesizliği azaltabileceği vurgulanmıştır (Altıparmak, 2002).

Bu çalışma, İspir ilçesi ve yakın çevresinin mevcut potansiyeli ve yerel halkın beklenti ve eğilimleri çerçevesinde, ekoturizmin olabilirliğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bölgenin kalkınması ve yerel halkın geleneksel rolünün değişmeden, üretime yönelik çabaları ile ekonomik ve sosyal yönden gelişmesi açısından oldukça önemli olan bu araştırmanın, yöre turizminin planlanması ve yönetiminde de önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Araştırmanın ana materyalini araştırma alanı olan İspir İlçesi, yakın çevresi ve yörede yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Ayrıca alana ilişkin fotoğraflar, konu ile ilgili literatürler ve yerel halkla yapılan anket formları da araştırmada kullanılan diğer materyallerdir.

Yöntem

Yapılan anket çalışması için örnekleme büyüklüğünün saptanmasında, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır (İslamoğlu 2003,

Özdamar 2003, Büyüköztürk 2008, Yazıcıoğlu 2004.). Örnekleme büyüklüğünün saptanmasında kullanılan formül aşağıdaki gibidir:

$$n = Z^2 \cdot NPQ / ND^2 + Z^2 \cdot PQ$$

$$n = \text{Örnek Büyüklüğü}$$

$$Z = \text{Güven katsayısı (1,96)}$$

$$P = \text{Ölçülmek istenen özelliğin kitle bulma ihtimali (\% 95 = 0,95)}$$

$$Q = 1 - P (0,05)$$

$$D = \text{Kabul edilen örnekleme hatası (\% 5 = 0,05)}$$

$$N = \text{Ana kütle büyüklüğü (İspir nüfusu: 15.603)}$$

Yapılan anket çalışmasında, denek sayısı, araştırma alanı dikkate alınarak, %95 güven aralığında İspir ilçesi için 73 kişi olarak belirlenmiş olup örnek sayısı arttıkça popülasyona daha yakın değerler elde edilebileceği bilindiği için 100 kişiyle anket yapılmıştır. Anketin değerlendirilmesinde, puanlamalı sorularda tartılı aritmetik ortalama değerleri alınarak, en fazla tercih edilen değişkenlerin ortalama değerleri belirlenmiştir. X_i değerinin bir tartım faktörüne (W_i) bağlı olarak elde edilmesi şeklinde tanımlanan tartılı aritmetik ortalamaların alınmasında aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Yıldız ve ark., 2006).

$$\bar{x}_T = \sum w_i x_i / \sum w_i$$

BULGULAR VE TARTIŞMA

İspir ve Yakın Çevresinin Sosyoekonomik, Doğal Ve Kültürel Özellikleri

Çalışma alanı olarak seçilen ispir ilçesi ve çevresi ekoturizm açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Çoruh havzası, dağ, orman, yayla, mezra, göl ve akarsu gibi doğal varlıkları, flora, fauna ve kanyonları bakımından önemli bir zenginliğe sahiptir ve bu zenginlik ekoturizm için oldukça ilgi çekicidir.

Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgelerinin kesiştiği alanda bulunan Çoruh vadisinin doğal yapısı itibarıyla turizm açısından güçlü bir potansiyel olduğu bilinmektedir. İnsan faaliyeti çok

yoğun olmadığı için doğal zenginliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Çoruh Vadisi, çok derin ve sarp yapısı ile gözlemcilerine eşsiz manzaralar sunmaktadır. Vadide Karadeniz, Akdeniz ve İç ve Doğu Anadolu Bölgelerine ait iklim özellikleri bir arada görülebilmektedir. Rakımca alçak kesimlerde yaprak dökken ormanlar ve kalıntı maki toplulukları bulunurken, yamaçlarda dağ bozkırları ve ibrelili ormanlar varlık göstermektedir. Ormanlar, düzenli iklimi ve eşsiz su kaynakları, bitki ve hayvanlar için doğal yaşam alanı olmaları, benzersiz doğal ve yerel özellikleri ve cazibeleriyle ekoturizm için büyük önem taşımaktadır (Ok, 2006; Güneş ve Hens, 2007).

Bölgenin zengin florası içinde özellikle yabancıların ilgisini çekecek bol miktarda bitki bulunmaktadır. Bunlar arasında odunsu bitkilerden başta *Pinus sylvestris* (sarı çam) orman formasyonu olmak üzere, *Robinia pseudoacacia* (akasya), *Acer sp.* (Akçaağaç), *Berberis sp.* (kadın tuzluğu), *Carpinus sp.* (gürgen), *Eunomium sp.* (taflan), *Hippophae sp.* (yabani iğde), *Juniperus sp.* (ardıç) sayılabilir. Ayrıca, *Alisma plantago aquatica*, *Carum carvi*, *nasturtium officinale*, *Campanula Muscari* gibi sulak alan bitkileri yer almaktadır (Turgut, 2009). Bu Bölgede soğanlı, yumrulu, rizumlu bitkiler, tıbbi ve aromatik bitkiler ve gül türleri de yer almaktadır.

Dünyada en çok ilgi gören, *Cyclamen*, *Iris*, *Galanthus*, *Helichrysum*, *Gentiana*, *Gladiolus*, *Lilium*, *Primula* ve *Rosa* türleri yaygındır (Özhatay ve ark., 2003; Çakmakçı ve ark., 2008). Bölgede yapılan floristik çalışma sonucu 59 familyaya ait 185 cins, 241 tür ve 27 alttür ve 1 varyete tespit edilmiştir. Bu türlerden 35 adeti ise endemiktir (Güner, 2004).

Bölge yaban hayatı bakımından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bölgede *Rupicapra rupicapra* (dağ keçisi), *Capra egagrus* (yaban keçisi) korunan türlerdir.

Vadi ve yakın çevresindeki habitatlar, bir kısmı yalnızca Doğu Karadeniz Bölgesine özgü olan bir çok kuş türünü barındırır. Kafkas Çıvgını (*Phylloscopus sindiatus*), Dağ Horozu (*Tetrao mlokesewiczii*) ve Urkeklik (*tetraogallus caspius*)

bahsi geçen önemli kuş türleri arasında sıralanır. IUCN (Uluslararası Doğa Koruma Birliği)'nin koruma statüsüne göre "EW" (doğada tükenmiş) kategorisinde yer almaktadır.

Aynı zamanda alan kuş göç yolları açısından da büyük önem taşır. Bulunduğu bölgeye oranla daha düşük bir rakıma sahip olan Çoruh Vadisi, Kafkasya Bölgesi ile Anadolu arasında süzülerek göç eden yırtıcı kuşlar ile diğer göçmen kuşlar için bir otoyol vazifesi görmektedir (Bekir ve ark., 2005).

Yaz aylarında vadi tabanına kıyasla, oldukça serin olan Kaçkarlar ve yaylaları, bitki örtüsü, yaban hayatı, göl, şelale, kanyon gibi doğal çekiciliklerle üstün peyzaj özelliklerine sahip, geleneksel yaşam ortamıyla, kamp şeklinde konaklamaya ve ekoturizme uygun özellikler göstermektedir. Bölgenin Aksu Vadisi ve Aksu Çayının kaynakları Kaçkar Dağlarında irili ufaklı toplam 38 buzul gölünden oluşmaktadır. Aksu Vadisinde bulunan Yedigöl Köyü, Dikenli Yaylası- Adalar hattı; Yedigöller, Çiftegöller, Mal Gölü, Deligöl ve Verçelik etekleri ekoturizm bakımından önemli alanlardır (Çakmakçı ve ark., 2008).

Vadinin her iki yakasında, doğu-batı doğrultusunda uzanan sıradağlar üzerindeki yüksek düzlükler, yaylalar ve zirve arasındaki buzul gölleri, göl çevresindeki düzlükler ve gerisindeki çayır ve orman dokusu, doğal güzellikleri, kırsal yaşam, tırmanış ve alpin flora sahası ve akarsu turizmüne uygun alanları ekoturizm için önemlidir.

Kaçkar Dağlarından, Çoruh'a doğru akan yan derelerin oluşturduğu vadilerde aşağıdan yukarıya doğru, farklı rakımlarda olmak üzere 1700-2800 m rakımlarda yaylalar bulunmaktadır. Bu bakımdan Aksu, Gociktur, Sırakonaklar, Hunut derelerinde aynı vadiye farklı rakımlarda yaylalar bulunurken, Çoruh'un güneyinde Devedağı Bölgesindeki yaylalar 1700-2300 m rakımlarda sıralanmış bulunmaktadır.

İspir ilçesi gerek güzellikleri, gerekse tarihi eserleriyle turizme çok elverişlidir. Bölgede pek çok, kale, kilise, cami, mescit, medrese gibi kalıntılar yer almaktadır. Bu kalıntıların başında, İspir

Kalesi, Fısırik Kalesi, Karahan Kalesi, Semehrek Kalesi, Sanduk Kalesi, Mohurgot Kalesi (karakale), Sırakonaklar (Hodiçor) Kilise Camii, Bahçeli Köyü Doğusunda Kilise kalıntısı, Yedigöze Şapeli, İspir Kale Mescidi, Çarşı (Tuğrul Şah) Camii, Kadıoğlu Medresesi, Ömer Paşa Türbesi, Koç Köyü Tarihi Taş Kemer Köprüsü, Akkaoyunlu Harabeleri yer alır (Anonim, 2011b)

Bölgede ayrıca Yedigöller, Elmalı Mağarası, dünyanın en hızlı akan nehirlerinden birisi olan Çoruh Nehrinin rafting sporuna elverişliliği, özellikle yaz turizmi için önemlidir. Balon ve yamaç paraşütçülüğü için gerekli engebeli yüksek dağlar, tepeler bulunmaktadır (Anonim, 2011c).

Araştırma Alanındaki Katılımcıların Ekoturizme Bakış Açılarının Belirlenmesi

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Çizelge 1’de verilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, ankete katılanların %47’si bayan ve %53’ü erkektir. Katılımcıların eğitim düzeyleri dikkate alındığında, %10’unun okuryazar olmadığı, %24’ünün lise, %3’ünün ise üniversite seviyesinde eğitim düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Geçim kaynaklarına göre yapılan değerlendirmede bölgede en önemli geçim kaynağının %29’luk bir oranla hayvancılık olduğu görülmektedir. Gelir durumlarına göre dağılımlarında ise, katılımcıların % 23’ü 500 TL ve altı, %10’u 1001-1500 TL arası, %13’ü ise 1501 TL ve üstü gelir seviyesine sahip olacak şekilde sıralanmışlardır.

Çizelge 1. Katılımcıların bireysel özellikleri

Demografik Özellikler	Değişkenler	N (frekans)	Yüzde (%)
Cinsiyetiniz	Bayan	46	47
	Erkek	54	53
Yaş Dağılımı	20 ve altı	8	7
	21-40	40	40
	41-50	30	30
	51 yaş ve üzeri	22	23
	Okur yazar değil	10	10
Eğitim Düzeylerine Göre Dağılım	İlkokul	50	50
	Ortaokul	12	13
	Lise	24	24
	Üniversite	4	3
*Geçim Kaynağına Göre Dağılım Dağılımı	Hayvancılık	30	29
	Tarımsal faaliyetler	24	24
	Ormancılık	26	26
	Ticaret	12	12
Aylık Gelir Dağılımı	Diğer	8	9
	500 TL ve altı	22	23
	501-1000 TL	54	54
	1001-1500 TL	10	10
	1501 TL ve üzeri	14	13
Toplam		100	100

*Katılımcılar ilgiliyi soruyu cevaplarırken birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Katılımcılara “turizm hakkında bilginiz var mı” şeklinde yöneltilen soruya %37’si var, %3’ü yok, %60’ı ise kısmen var şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen diğer bir soru, ilçelerinde hangi tür turizm aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri olmuştur. Bu amaçla köyde gerçekleştirilebilecek

aktivitelerin beş tanesini önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Katılımcıların tercih durumları Çizelge 2’deki gibidir. Çizelge incelendiğinde en yüksek ortalama puanın doğa fotoğrafçılığında olduğu

görülmektedir. Bunu sırasıyla, akarsu turizmi, rafting, bitki ve yaban hayatı gözlemleme, mağara ve yayla turizmi takip etmektedir. Son sırada ise sırasıyla, kamp karavan turizmi ve atlı doğa yürüyüşü yer almaktadır.

Çizelge 2. Katılımcılara göre bölgede gerçekleştirilecek turizm aktivitelerinin dağılımı

Değişkenler	Tercih Sırası					Ortalama Puan	Önem Sırası
	1.	2.	3.	4.	5.		
Doğa fotoğrafçılığı (fotosafari)	8	4	3	3	3	3.52	1
Rafting (akarsu turizmi)	6	5	2	2	4	3.05	2
Bitki ve yaban hayatı gözlemleme	4	4	4	5	4	2.95	3
Mağara turizmi	4	4	2	4	2	2.48	4
Yayla turizmi	-	4	4	2	4	1.71	5
Tarihsel alan turizmi	4	1	1	-	-	1.29	6
Doğa yürüyüşü	2	1	2	1	1	1.10	7
Festival turizmi	-	2	3	2	2	1.10	7
Olta balıkçılığı	-	1	2	4	3	1.00	8
Av turizmi	1	1	-	4	3	0.95	9
Tarım (çiftlik) turizmi	-	2	2	-	2	0.76	10
Jeolojik oluşumları gözlemleme	-	1	2	-	2	0.57	11
Kamp- karavan turizmi	-	-	2	1	1	0.43	12
Atlı doğa yürüyüşü	-	-	1	1	-	0.24	13

Katılımcılara yöneltilen başka bir soru ise “İlçenizde turizmin gelişimine katkıda bulunmak ister misiniz?” şeklinde olmuştur. Bu soruya katılımcıların %93’i katkıda bulunmak istediğini ve %7’si kararsız olduğunu belirtmişlerdir. Katkıda bulunmak istemediğini belirten ise olmamıştır. Katkıda bulunmak isteyenlere “Ne tür katkılarda bulunmak istersiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruda şıklardan üçünü sıralamaları istenmiştir. Soruya verilen cevaplar

Çizelge 3’te verilmiştir. Buna göre yerel halk için 2.00 ortalama puanla yöresel ürünler yapıp satma ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla yemek çeşitleri ve tarımsal ürünleri tanıtmaya (1.87), Pansiyonculuk (1.26) takip etmektedir.

En son sırada ise kültürel ve tarihi zenginliklerin tanıtılmasına rehberlik etme (0.87) yer almaktadır. Katılımcıların %17’si ise her işi yapabileceğini belirtmişlerdir.

Çizelge 3. Katılımcıların ilçelerinde turizmin gelişimi için yapabilecekleri katkılar

Değişkenler	Tercih Sırası			Ortalama Puan	Önem Sırası
	1.	2.	3.		
Yöresel ürünler yapıp satma	8	7	8	2.00	1
Yemek çeşitleri ve tarımsal ürünleri tanıtmaya	7	8	6	1.87	2
Pansiyonculuk	5	5	4	1.26	3
Kültürel ve tarihi zenginliklerin tanıtılmasında rehberlik etme	3	3	5	0.87	4
Her işi yapma	%17 (5 kişi)				

Katılımcılara yörelerinin turizm özelliklerini yeterince bilip bilmedikleri şeklinde yöneltilen soruya, %57'si evet biliyorum, %13'ü hayır bilmiyorum ve %30'u ise kısmen biliyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ilçelerinde turizmin gelişiminden beklentilerinin ne olduğu yönünde olmuştur. Verilen cevaplar önem sırasına

göre sıralandığında ilk sırada 2.29 puanla yeni iş sahalarının açılması en önemli beklenti olmuştur. Katılımcıların diğer beklentisi ek gelir (1.79) elde etmektir. En son sırada ise 0.71'lik ortalama ilçe ve yakın çevresinin güzelleşmesi yer almaktadır. Katılımcıların %3'ü ise ilçelerinde turizmin gelişiminden herhangi bir beklentileri olmadığını belirtmişlerdir (Çizelge 4).

Çizelge 4. Katılımcıların turizmin gelişiminden beklentileri

Değişkenler	Tercih Sırası			Ortalama Puan	Önem Sırası
	1.	2.	3.		
Yeni iş sahalarını açılması	16	4	8	2.29	1
Ek gelir elde etmek	7	13	3	1.79	2
İlçenin ekoturizm yönünden gelişmesi	4	8	9	1.32	3
İlçe ve yakın çevresinin güzelleşmesi	1	4	9	0.71	4
Beklentim yok	%3 (1 kişi)				

Katılımcılara yabancı dil düzeyleri sorulmuştur, elde edilen sonuçlara göre %77'si bilmiyorum, %10'u karşımdakini anlayacak kadar biliyorum, %13'ü derdimi anlatacak kadar biliyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir

Köyünüzde gerçekleştirilecek turizm çalışmalarının başarısı için hangi koşullar sizce daha önemlidir?

Şeklinde yöneltilen soruda 2.42'lik ortalama puanla çok iyi bir tanıtım ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla, gerçekleştirilecek turizm aktiviteleri için eğitim desteği (1.46), yöre halkının turizmin hizmet sektöründe yer alması (1.38) ve gerçekleştirilecek farklı turizm türleri için maddi destek (1.17) takip etmektedir. Son sırada ise, birden fazla turizm türlerini kapsayan iyi bir planlama (1.00) yer almaktadır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Gerçekleştirilecek ekoturizm çalışmalarının başarısı için gerekli olan koşullar

Değişkenler	Tercih Sırası			Ortalama Puan	Önem Sırası
	1.	2.	3.		
Çok iyi bir tanıtım	15	4	5	2.42	1
Gerçekleştirilecek turizm aktiviteleri için eğitim desteği	7	4	6	1.46	2
Yöre halkının turizmin hizmet sektöründe yer alması	2	12	3	1.38	3
Gerçekleştirilecek farklı ekoturizm türleri için maddi destek	3	5	9	1.17	4
Birden fazla turizm türlerini kapsayan iyi bir planlama	2	5	8	1.00	5

Katılımcılara son olarak, ilçelerinde turizmin gelişimini olumsuz etkileyen en önemli faktörün ne olduğu sorulmuştur. Katılımcıların %43'ü eğitim imkanlarının yetersizliğini, %40'ı konaklama imkanlarının yetersizliğini, %10'u arazi ve iklim şartlarının elverişsiz olduğunu, %7'si maddi imkansızlıkları turizmin gelişini etkileyen en önemli faktör olarak tercih etmişlerdir.

SONUÇ

Çevreyi koruyan ve halkın refahını gözeten, doğal alanlara duyarlı bir turizm türü olan ekoturizm, kırsal alanlarda sürdürülebilir bir kalkınma aracı olarak büyük önem taşımaktadır. Yapılan ekoturizm çalışmalarının en önemli hedefleri, turizm endüstrisinin negatif etkisini en aza indirmek ve yerel halkın refahını gözeterek, çevresel tahribatların önüne geçmek olmalıdır.

Yapılan çalışmada katılımcıların %3'lük bölümünün turizm hakkında bilgisinin olmadığı ve %60'ünde kısmen bilgisinin olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar dikkate alındığında halkın turizm hakkında bilinçlendirilmesi ve bu konuda eğitim desteğinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Katılımcılara bölgede gerçekleştirilebilecek ekoturizm çeşitleri (fotosafari, doğa yürüyüşü, rafting, mağara, yayla turizmi gibi) hakkında genel bilgiler verilmiştir. Anlatılan bu bilgiler ışığında yerel halkın büyük çoğunluğunun bölgelerinde olabilecek turizm çeşitleri arasında tercih yapabilecek kadar farkındalıklarının söz konusu olduğu görülmüştür.

Ankete katılan kişiler ilçelerinde ekoturizme yönelik her türlü aktiviteye büyük oranda olumlu bakmışlar, ve köylerinde yapılacak turizm aktivitelerine yönelik çalışmalarda katkıda bulunmak istediklerini (%93) belirtmişlerdir. Yerel halkın bu konuda hevesli olması, bölgede gerçekleştirilebilecek turizm faaliyetlerinin başarısı için oldukça önemlidir.

Yerel halkın ekoturizmden önemli beklentileri söz konusudur. Gelir seviyesi düşük olan halkın turizmden en önemli beklentisi yeni iş sahalarını açılması ve ek gelir elde etmek olmuştur. İlçelerinin turizm yönünden gelişmesi ve güzelleşmesi de bir diğer beklentileri olmuştur.

Çalışmada ayrıca, yerel halkın özellikle en çok bildikleri işlerde daha fazla hevesli oldukları (yöresel

el sanatları, yemek çeşitleri gibi) ve genel anlamda turizme yönelik pek çok alanda özveriyle çalışma tutumu sergileyecekleri görülmüştür.

Katılımcılar gerçekleştirilecek ekoturizm aktivitelerinin başarısı için tanıtım (2.42) ve eğitimi (1.46) en önemli etken olarak seçmişlerdir. Bu koşulların da bölgeye kırsal kalkınma desteğinin sağlanmasıyla mümkün olacağı düşünülmektedir.

Çalışma alanı olan İspir ilçesi ve yakın çevresinde ekoturizmin gelişmesi ve bölgenin kalkınması için yapılabilecek çalışmalarda aşağıda belirlenen temel öğelere dikkat edilmesi önerilmektedir.

➤ Yedigöller Köyü, Çatakkaya Köyü, yayla ve gölleri, Hanzar ve Yıldıztepe bölgesi, Hunut Dağı ve gölleri, Devedağı, Büyükdere ve Kırklar Dağı gibi bölgelerde, milli park, tabiat parkları, yaban hayatı koruma alanları, gen koruma ormanları ve alanları belirlenebilir.

➤ İspir ilçesi ve yakın çevresinin doğal ve kültürel kaynak değerleri koruma altına alınmalıdır.

➤ Çoruh nehri, aksu deresi, Büyükdere, dünya standartlarında içme kalitesinde olan sulara sahiptir. Buralarda kurulacak HES (Hidro Elektrik Santralleri), lerin kurulması kararında, olumlu veya olumsuz çevresel etkilerin titizlikle belirlenmesi gerekmektedir.

➤ Bölgedeki, endemik türler korunma altına alınmalıdır.

➤ 5000 kişiyi barındırabilecek, uzunluğu tam olarak tespit edilmemiş Elmalı Çam Mağarası sarkıt, dikit ve su birikintileri ile görülmeye değerdir. Bu amaçla mağara yolu ve mağara içerisinde ziyaretçilerin güvenle dolaşabileceği gezi amaçlı yollar düzenlenmelidir.

➤ Bölgede konaklama ve dinlenme tesisleri oluşturulmalıdır.

➤ Bölgede yayla turizmine uygun alanlar tespit edilip, bu alanlarda turizm çalışmaları yürütülmelidir.

➤ Bölgedeki biyolojik çeşitliliği ve endemik bitki potansiyelinin korunması amacıyla "Bitki Müzesi" kurulabilir.

➤ Av turizmi geliştirilirken, yaban hayatı koruma altına alınmalıdır.

➤ Bölgede Deve dağı, Ahlatlar ve Yavuzlar mevkiinde Atlı doğa yürüyüşleri planlanabilir.

➤ Soğanlı, yumrulu, rizumlu bitkiler, tıbbi ve aromatik bitkiler, alpin bitkiler gibi bölgenin zengin

florası en iyi şekilde değerlendirilmeli, bu bitkilerin yetiştiriciliği, yaygınlaştırılması, korunması ve tanıtımı en iyi şekilde yapılarak turizme kazandırılmalıdır.

➤ Ekolojik ürün ve tarım turizmi kapsamında, organik ürün üretimi, yerel gıdalar ve yabani meyveler değerlendirilmelidir.

➤ Çoruh'a yakın derelerde sportif olta balıkçılığı geliştirilmelidir.

➤ Çim ve kar kayağı yapılabirliği araştırılmalı ve yaz aylarında çim, kış aylarında kayak yapılabilecek yayla veya bölgeler belirlenmelidir.

➤ Yörenin genetik ve su kaynaklarını korunması ve doğal güzelliklerinin tanıtımına yönelik projeler hayata geçirilmelidir.

➤ Tarihi eserlerin korunması, restorasyonu ve tanıtımı yapılmalı özellikle kalıntı halindeki tarihi ve mimari miraslarımızın yenileme işleminin biran önce tamamlanmalıdır.

➤ Bölgenin turizme yönelik taşıma kapasitesi (alanın sahip olduğu biyolojik ve ekolojik değerlerin bozulmadan kalması ve devamlılığı) belirlenmeli bu anlamda olumsuz etkileri en aza indirgeyecek iyi bir planlama yapılmalıdır.

Kısacası, bölge yaylaları, ormanları, suları, temiz atmosferi ve ekoturizme uygun alanları ile keşfedilmeyi beklemektedir.

KAYNAKLAR

- Akpınar S, 2002. Türkiye'nin turizm merkezlerinde ekoturizm yaklaşımları. Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Yayınları. 49s.
- Aktaş A, 2002. Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi, Azim Matbaa, Antalya. 27s.
- Atıparmak M, 2002. Turizmin çeşitlendirilmesi, sürdürülebilir turizm ve planlama. II. Truzm Şurası Bildiriler Kitabı, 275s.
- Anonim 2011a. Tourism and Community-Based Development <http://training.villageearth.org> (Erişim Tarihi 15.03.2011).
- Anonim 2011b. İspir İlçesinin Tarihçesi. <http://www.ispir.gov.tr> (Erişim Tarihi 15.03.2011).
- Anonim, 2011c. Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi (Datur) 2010 Yılı İlerleme Raporu <http://www.datur.com.tr> (Erişim tarihi 15.03.2011).
- Bekir S, Bozdoğan M, Karadeniz D, Yavuz N, 2005. Çoruh Vadisi, Kuş Göç Yolları Araştırma Raporu. Doğu Anadolu Kalkınma Programı, Doğu Anadolu Turizmi Geliştirme Projesi (Datur), 54s.

- Büyüköztürk, S., 2008. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çakmakçı R, Erdoğan Y, Ayyıldız F, 2008. Yukarı Çoruh havzasının eko ve botanik turizm potansiyeli. İspir- Pazaryolu Tarih Kültür ve Ekonomi Sempozyumu, 26-28 Haziran 2008, İspir.
- Güner A, Öztekin M, Tezcan F, 2004. İspir- Yusufeli UNDP Turizm Potansiyeli Raporu, 27s.
- Günes G, Hens L, 2007. Ecotourism in old-growth forests in Turkey: The Kure Mountains experience. Mountain Research and Development. 27 (3): 281-283.
- İslamoğlu H, 2003. Bilimsel araştırma yöntemleri. İstanbul: Beta Basım.
- Kozak N, Kozak MA, Kozak M, 2001. Genel Turizm İlkeler - Kavramlar. Detay Yayıncılık. 216s.
- Kubas A, Altas D, Sapcı B, 2006. Analysis of the motivation factors that affect the divers diving place preferences by the ordinal logistic regression. International Journal of Agriculture and Biology. 8 (1): 76-79.
- Kurdoğlu O, 2001. Koruma Alanları ve Ekoturizmin Karadeniz Bölgesi Açısından İrdelenmesi. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını. Orman ve Av, Sayı 4, 4s.
- Ok K, 2006. Multiple Criteria activity selection for ecotourism planning in İgneada. Turkish Journal of Agriculture and Forestry. 30 (2): 153-164.
- Özdamar, K., 2003. Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabeni
- Özhatay N, Byfield AN, Atay S, 2003. Important Plant Areas of Turkey. WWF Turkey Press, 54p.
- Öztunalı Kayır G, 1998. Batı Akdeniz kıyıları taşıma kapasitesi ve ekoturizm. Türkiye kıyıları, 1998. Türkiye'nin kıyı ve deniz alanları II. Ulusal Konferans Bildirileri Kitabı, 24-27 Haziran 1998, 317s.
- Rinne P, Seastaominen O, 2005. Local economic role of nature-based tourism in Kuhmo municipality, eastern Finland. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism. 5 (2): 89-101.
- Şerefoğlu C, 2009. Kalkınmada kırsal turizmin rolü. 2007-2013 yılları arasında ülkemizde uygulanacak olan IPARD kırsal kalkınma programındaki yeri, önemi ve beklenen gelişmeler. Uzmanlık Tezi, 176s.
- Tokalau F, 2005. The economic benefits of an ecotourism project in a regional economy: a case study of Namua Inland tour, Namosi, Fiji Islands. Nature-based tourism in peripheral areas. Development or Disaster, 173-187.
- Tolungüç A, 1999. Turizm Olgusu ve Türk Turizmi. Media Cat, Ankara. 37s.
- Turgut H, 2009. Erzurum'daki bazı sulak alan bitkilerinin tespiti ve bu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım olanakları. Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Doktora Tezi, 206s.
- Yazıcıoğlu Y., 2004. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız N, Akbulut Ö, Bircan H, 2006. İstatistiğe Giriş. Beşinci Baskı, Aktif Yayınevi. 44s.

